Inclusieve samenleving in Harderwijk: inventarisatie 2021

Gemeente Harderwijk, mei 2021

(Opmaak volgt in dtp)

Inhoudsopgave:

Hoofdstuk 1 Aanleiding en opdracht
1.1 Wat is de aanleiding?
1.2 Wat is de rol van de gemeente bij inclusiviteit?
1.3 Toelichting op dit document.

Hoofdstuk 2 Een inclusieve samenleving: iedereen kan en mag meedoen
2.1 Wat verstaan we onder een inclusieve samenleving?
2.2 Wat weten we over inwoners bij wie meedoen niet vanzelfsprekend is?

Hoofdstuk 3 Vergroten van inclusie in Harderwijk en Hierden
3.1 Ontmoeten en vrije tijd
3.2 Talentontwikkeling: onderwijs en toeleiding naar de arbeidsmarkt
3.3 Inkomen, bestaanszekerheid, schulden
3.4 Individuele ondersteuning Wmo, Jeugdwet, Wet Inburgering
3.5 Wonen, leefbaarheid en toegankelijkheid

Hoofdstuk 4 Inclusieve samenwerking gemeente en inwoners
4.1 Interactief beleid
4.2 Cliëntenparticipatie
4.3 Inzet van ervaringsdeskundigheid
4.4 Overig

Hoofdstuk 5 Voorbeeldfunctie van de gemeente
5.1 Verkiezingen
5.2 Dienstverlening
5.3 Informatie en communicatie
5.4 Medewerkersbeleid
5.5 Inkoop

Hoofdstuk 6: Richting bepalen

Bijlage 1 Uitgebreid activiteiten overzicht
Bijlage 2 Leidraad VNG
Bijlage 3 Overzicht bronnen

1. Aanleiding en opdracht

1.1 Wat is de aanleiding?

De gemeenteraad heeft in 2018 het onderwerp 'Inclusieve samenleving' op de Strategische Raadsagenda 2018-2022 gezet. De raad heeft twee vragen:

- Wat verstaan we daaronder?
- Om welke speerpunten gaat het?

Aan de hand van 'een verdieping in de actuele beleidsuitvoering' wil de gemeenteraad met inwoners en organisaties meetbare doelstellingen op de lange termijn formuleren.

Een eerste start voor dit onderwerp is het VN-Verdrag Handicap. Nederland heeft zich hiermee nadrukkelijk verbonden aan het doel dat iedereen volledig ('volwaardig') mee kan doen. Denk aan gelijke behandeling, gelijke toegang, onderwijs voor iedereen, mobiliteit, eigen regie en participatie, werk, behoorlijke levensstandaard, vrije tijd (cultuur, sport, recreatie) en zelfstandig juridisch handelen. Dit geldt voor álle (semi-) overheidsinstellingen, dus ook voor de gemeente.

Doel van het **Verdrag Handicap van de Verenigde Naties** is het bevorderen, beschermen en waarborgen van de mensenrechten van mensen met een beperking. Grondbeginselen in het verdrag zijn toegankelijkheid, autonomie en volledige participatie.

Het is belangrijk dat de overheid bij het maken van beleid en wetgeving rekening houdt met deze grondbeginselen. In het verdrag is aangegeven wat de overheid moet doen om ervoor te zorgen dat de positie van mensen met een beperking verbetert. Het VN-verdag Handicap trad in Nederland op 14 juli 2016 in werking.

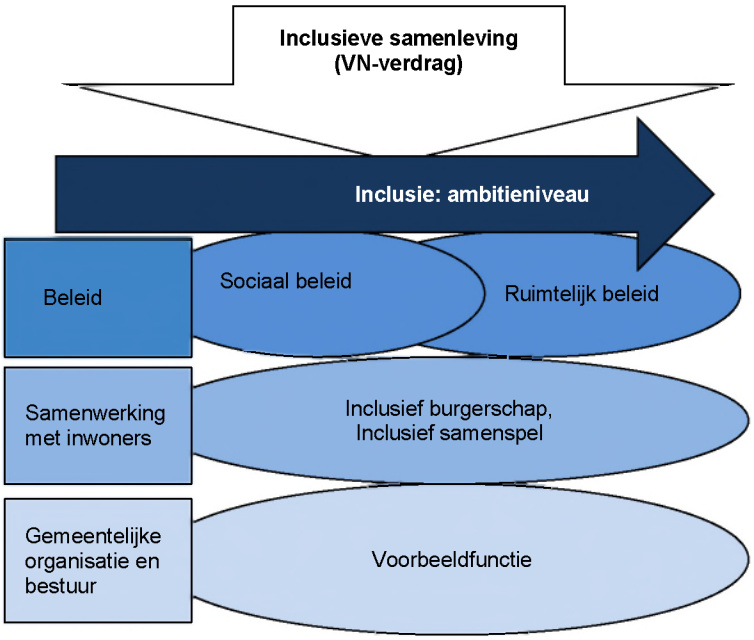
1.2 Wat is de rol van de gemeente bij inclusiviteit?

Gemeenten zijn verplicht tot het geleidelijk realiseren van het VN-verdrag op de beleidsterreinen waarop zij verantwoordelijkheden hebben. Zo hoeft een gemeente niet alle voorzieningen direct volledig toegankelijk te maken, maar wèl geleidelijk. Ook hebben gemeenten de opdracht gekregen om in één Lokale Inclusie Agenda op te nemen hoe de gemeenteraad uitvoering geeft aan het VN-verdrag.

De term 'inclusie' is niet nieuw voor gemeenten:
a) De gemeente heeft een breed aantal taken (vanuit landelijke wetgeving en vanuit gemeentelijk beleid), dat gericht is op inclusie: voor íederéén meedoen mogelijk maken. Dit staat beschreven in verschillende beleidsnota's (welzijn, onderwijs, sport, cultuur etc). Ook het ruimtelijk beleid draagt voor een deel bij een inclusieve samenleving. Denk aan het vergroten van de toegankelijkheid van de openbare ruimte en stimuleren van de bouw van geschikte woonruimte.

b) Bij het opstellen en uitvoeren van beleid vindt interactie plaats met de inwoners. Hoé dit gebeurt, is afhankelijk van het onderwerp. Voor een deel gebeurt dit ook via belangenorganisaties, adviesraden e.d. Deze samenwerking zou zo moeten worden ingericht dat iedereen hier aan kan deelnemen.

c) De gemeente heeft ook een voorbeeldfunctie. Denk aan een laagdrempelige dienstverlening, begrijpelijke communicatie en natuurlijk toegankelijke verkiezingen. Ook in haar eigen organisatie kan de gemeente de inclusie vergroten.

1.3 Toelichting op dit document

Dit document bevat een overzicht van de huidige werkzaamheden en mogelijkheden die de inclusie in Harderwijk en Hierden vergroten. Daarmee is het een eerste aanzet (fase 1) tot een Lokale Inclusieagenda. Daarbij gaan we in op de volgende vragen:

- Welke definitie van 'inclusieve samenleving' willen we als gemeente hanteren (hoe breed)? (hoofdstuk 2)
- Hoe wordt op dit moment de inclusiviteit vergroot: zowel door activiteiten van de gemeente en de maatschappelijke partners, als van de inwoners? (hoofdstuk 3)
- Hoe geeft de gemeente de samenwerking met inwoners zo vorm, dat het inclusief is? (hoofdstuk 4)
- Hoe zorgt de gemeente ervoor dat zij een inclusieve organisatie is, zichtbaar en merkbaar voor zowel de inwoner als de eigen medewerkers? Hoe geeft zij het goede voorbeeld? (hoofdstuk 5)
- Hoe wil de gemeenteraad, samen met de inwoners, vervolg geven aan het proces en richting geven aan het thema Inclusieve samenleving? (hoofdstuk 6)

2. Een inclusieve samenleving: iedereen kan én mag meedoen

2.1 Wat verstaan we onder een 'inclusieve samenleving'?

Vanuit een perspectief van 'mensenrechten' gaat inclusie over het recht op meedoen. Het VN-verdrag lijkt zich vooral te richten op mensen bij wie het 'meedoen' wordt gehinderd door een beperking. Het begrip 'inclusie' kun je echter op verschillende manieren invullen.

a) beleid primair gericht op alle inwoners met een fysieke of zintuiglijke beperking
b) beleid op alle inwoners met een beperking in de breedste zin des woord (fysiek, zintuiglijk, sociaal, psychisch)
c) breed inclusiebeleid gericht op dat alle burgers in de gemeente, ongeacht beperking, ras/ etniciteit, geslacht, seksuele voorkeur, leeftijd, religie moeten deel kunnen nemen aan de samenleving
d) breed inclusiebeleid gericht op alle inwoners die al dan niet tijdelijk moeite ondervinden om mee te kunnen en mogen doen.

De ***onderdelen a en b*** zijn vooral verbonden aan het VN Verdrag Handicap. Waarbij een 'sociale' beperking al minder eenduidig is: gaat het hier om niet mee kunnen doen aan sociale activiteiten? ***Onderdeel c*** gaat niet alleen om het faciliteren door (vooral) de overheid bij beperkingen. Maar méér nog over hoe inwoners zich tot elkaar verhouden[1]. Een inclusieve samenleving betekent dat inwoners met verschillende geloofsovertuigingen (of geen geloof), tegengestelde ideologieën, uit verschillende klassen of sociale groepen, met diverse seksuele oriëntaties, kunde of beperkingen, elkaar welkom heten en respecteren. Zich ervan bewust zijn dat bíj een groep horen, ook 'uitsluiting' van anderen kan betekenen. De overheid richt zich op bewustwording, op verbindingen leggen, vergroten van kennis over, en verminderen van onbekendheid met elkaar. Op de match tussen inwoners die iets bij kunnen dragen en inwoners die iets nodig hebben. En om inwoners die zich afgewezen voelen en mijdingsgedrag vertonen, expliciet uit te nodigen om (weer) mee te doen.[2] ***Onderdeel d*** gaat ook over de inclusie van mensen die (tijdelijk), door omstandigheden, ervaringen, wellicht gebrek aan vaardigheden niet (meer) mee kunnen doen, denk aan laaggeletterden, mensen met een laag inkomen, ex-gedetineerden, overbelaste mantelzorgers etc. In het gemeentelijk beleid komen alle vier de onderdelen aan bod. Deze komen terug in hoofdstuk 3.

Professional: De inclusieve samen-leving zit op de scheidslijn van integreren, maar ook inspelen op spefieke behoeften.

Ouder van kind met beperking:
Laten we elkaar accepteren, ook al zien we dat we anders zijn.

Professional: De vraag is: hoe kun je een individuele vraag koppelen aan (gezamenlijke) activiteiten in de buurt?

Professional: Psycho educatie leert ouders wat de problematiek van hun kind is en hoe er mee om te gaan. Dat maakt dat kinderen zich beter kunnen ontwikkelen. Dat deed ik ook bij de werkgevers. Misschien moet je dat wel voor de samenleving opzetten!

Afbakening
Deelnemen aan de samenleving kan ook worden bemoeilijkt omdat inwoners ontevreden zijn over de huidige samenleving en/of politiek. Inwoners voelen zich buitengesloten, of houden bewust afstand omdat zij geen vertrouwen meer hebben in de overheid, in andere mensen. Het betrekken van deze inwoners krijgt aandacht bij het burgerschapsbeleid, maar zal mogelijk ook een overlap hebben met het inclusiebeleid.

Inwoner, 66 jaar,
Ik heb altijd in het onderwijs gewerkt. Toen ik na een overgangsperiode volledig blind ben geworden, heb ik ervoor gestreden om mijn baan bij mijn oude werkgever te behouden. Na verschillende functies heb ik nog 10 jaar gewerkt als intern begeleider voor jongeren met verhoogde zorgproblematiek. Ik ging er flink op achteruit qua salaris maar dat werd opgevangen door het UWV en een eigen afgesloten invaliditeitsverzekering. Ik heb me voorgenomen niet te verzanden in mijn handicap. Ik moest gewoon accepteren dat een groot deel van mijn zelfstandigheid weg was. Waar nodig vraag ik om hulp. Ik word heel goed ondersteund door mijn gezin.

2.2 Wat weten we over inwoners bij wie meedoen geen vanzelfsprekendheid is?

Als gemeente wil je inwoners benaderen als individu. Uitgaan van '(doel)groepen' kan stigmatiserend werken. Bovendien kunnen verschillen binnen één groep groot zijn. De één ervaart bijvoorbeeld veel minder / meer last van een beperking in het dagelijks leven dan de ander. Ook kunnen onderlinge verschillen een kleinere of juist grotere rol spelen. Sommige inwoners met een beperking of

[1] Beperkingen ontstaan ook in interactie. 'Nederland kent sterk uitsluitende normen over wat normaal is', Alice Schippers Disability studies
[2] Uit workshop Krachtig Kleurrijk Harderwijk, 19 november, door O. Hoepel,

verschillende achtergrond zoeken vooral het contact met inwoners in eenzelfde situatie, terwijl de ander hier juist geen behoefte aan heeft. Tot slot is ook de vraag: in welke mate wíl je meedoen?

Hoewel we niet in doelgroepen willen denken, zien we wel trends onder verschillende groepen, bijvoorbeeld:

- De positie van **Nederlanders met een beperking** is de afgelopen jaren verslechterd. Zo leefde tien jaar geleden 19,5 procent van de mensen met een beperking in armoede, en was dat in 2016 opgelopen naar 24,6 procent
- De maatschappij wordt steeds complexer. Een groeiende groep mensen heeft problemen om dit bij te benen. De complexiteit vervreemdt deze groep van de maatschappij. **De groep met een IQ tussen de 70 en 85** in het bijzonder, evenals (niet-zichtbare) beperkingen als **niet-aangeboren hersenletsel of autisme**. Van mensen met verward gedrag heeft een aanzienlijk deel een lichtverstandelijke beperking (LVB), niet-aangeboren hersenletsel (NAH) en/of autisme. Harde cijfers zijn er niet, wel indicaties.
- **Mensen met een verstandelijke beperking** zijn minder vaak tevreden met hun leven, zijn vaker eenzaam en doen minder mee in de samenleving dan anderen zonder beperking.
- Nederland scoort internationaal slecht als het gaat om de arbeidskansen van **mensen met een migratieachtergrond.** Dat heeft enerzijds te maken met het feit dat migranten die in het verleden zijn gekomen vrij laag opgeleid waren. Verder blijkt ook dat migranten uit landen komen waar ideëen over verdeling van arbeid en zorg wat anders zijn. Maar ook geven veel mensen aan dat ze te maken hebben met discriminatie op de arbeidsmarkt.
- **Als kinderen in armoede opgroeien**, hebben ze minder ontwikkelkansen en vervolgens een groter risico om ook als volwassene in armoede te leven, en hun eigen kinderen dus ook weer minder ontwikkelkansen hebben.
- In 2019 vonden rond **de 2,5 miljoen Nederlanderss het moeilijk om te werken met digitale apparaten**, zoals een computer, smartphone of tablet. 1,2 miljoen Nederlanders hadden nog nooit internet gebruikt. We weten dat sinds corona het aantal mensen dat internet gebruikt is toegenomen, vooral onder ouderen. Dit betekent helaas niet dat iedereen meteen vaardig is en zich zelfverzekerd voelt in die digitale realiteit.
- Onderzoek van het SCP laat zien dat het **op een aantal gebieden slechter gesteld is met LHBT'ers dan met niet-LHBT'ers** (denk aan: onveiligheidsgevoelens, ervaringen met respectloos gedrag en cyberpesten, psychische problemen en de werksituatie).

Ervaringen met inclusie in Harderwijk (GGD monitor)
In de vierjaarlijkse gezondheidsmonitors geeft een aantal vragen inzicht in de ervaren in- dan wel exclusie door onze inwoners (zie onderstaande tabel). In 2019 zijn 12 meldingen gemaakt door inwoners van de gemeente Harderwijk bij het Meldpunt Discriminatie.

Inwoners 19+	**% 2016**
Geven aan dat zij regie hebben over eigen leven	89
Voelt zich wel eens gediscrimineerd (soms / altijd)	12
Heeft weleens het gevoel buiten de samenleving te staan (vaak tot zeer vaak)	5
Is sociaal uitgesloten (matig tot sterk)	6

Ouder van een kind met meervoudige handicap
Kinderen met een (meervoudige) verstandelijke beperking zijn weinig zichtbaar. Ze zijn er niet in het straatbeeld. Ouders zien elkaar niet op het schoolplein. En ook bij Unieksporten of Cultuurkust vind je geen geschikt aanbod voor deze groep. We proberen nu als ouders activiteiten te organiseren. [*inmiddels is er samenwerking met Cultuurkust*]

3. Vergroten van inclusie in Harderwijk en Hierden

In dit hoofdstuk geven we de huidige stand van zaken over hoe inclusie (in de brede zin) in Harderwijk en Hierden wordt gestimuleerd. Zoals aangegeven in hoofdstuk 1 kent de gemeente veel beleid gericht op het stimuleren van meedoen (sociaal domein, welzijn, sport, cultuur, onderwijs etc.). De gemeenteraad heeft hiervoor verschillende beleidsnota's met doelstellingen vastgesteld. Periodiek volgt een (tussen)evaluatie en wordt het beleid geactualiseerd. Eén keer per jaar ontvangt de gemeente de Trendrapportage Sociaal Domein met een integraal overzicht van de resultaten en impact van het beleid.

Dit overzicht geeft aanvullend een overzicht van de concreet zichtbare activiteiten voor inwoners, die bijdragen aan inclusie[3]. Deze activiteiten staan op hoofdcategorie vermeld (in bijlage 1 staat een gedetailleerd overzicht). Daarnaast staan de initiatieven die inwoners zelf nemen om bij te dragen aan inclusie (voor zover bekend). Het overzicht zal niet 100% volledig zijn, maar geeft wel een indruk van de diversiteit aan activiteiten.
In het *lichtblauwe* kader staan activiteiten waar de gemeente en de maatschappelijke partners een grote rol spelen. In het *donkerblauwe* kader staan de activiteiten waar de inwoners/ondernemers meer het initiatief hebben genomen. In de *grijze* kaders staan ervaringen van inwoners, professionals en ambtenaren.

3.1 Ontmoeten en vrije tijd

Jeugd

Welzijn: Ondersteuning van vrijwilligers binnen het kinderwerk, organiseren van vakantieactiviteiten (ook voor kinderen met een beperking) en jongerenwerk (bv Talenthouse). Servicepunt voor maatschappelijke stages.

Sport en gezondheid Vanuit preventief sport- en gezondheidsbeleid activiteiten voor specifieke groepen. Ook de buurtsportcoaches richten zich op bijvoorbeeld kinderen van het speciaal onderwijs. Bij de Sypel worden zwemlessen gegeven aan specifiek groepen, zoals de kinderen van het AZC.

Cultuur: instellingen bieden cursussen aan voor kwetsbare groepen.

Kinderactiviteiten, georganiseerd door buurtbewoners voor kinderen in de buurt. Soms met begeleiding vanuit sociaal werker.

Aangepast sporten bij sportaanbieders voor kinderen /jongeren (unieksporten.nl)

Stichting Twinkel Organiseert toegankelijke activiteiten voor kinderen met meervoudige handicap

Stichting Doe Maar Mee Organiseert activiteiten voor jongeren met een LVB, 18-30 jaar

Amateurgezelschappen organiseren incidenteel activiteiten met het speciaal onderwijs

Meidenclub en Gymclub vanuit De Lelie (S.O.)

Ouder van kind met meervoudige beperking
De zorg bestaat dag en nacht uit één-op-één begeleiding en als ouder sta je 24/7 aan, ook al ben je van huis en is de begeleider bij je kind. Je staat altijd op scherp. We gaan 2x per dag met hem naar buiten. Alles wat we doen is aangepast op wat hij kan zien en horen. Hij houdt van autorijden, en van wandelen. We gaan nu naar een school in de buurt. Dat is via het CJG geregeld, dat hij één uur in de week in groep 4 in de klas mag. School dacht eerst dat ze dan een onderwijsplan moesten maken. Maar ik heb uitgelegd dat hij er alleen maar 'hoeft te zijn'. De kinderen in de klas vinden het geweldig. Ze laten hem tekeningen zien, en duwen hem in zijn rolstoel. Hij is dan helemaal gefocust. Voorzieningen die er zijn voor kinderen die bij een instelling bv dagbesteding krijgen, zijn niet toegankelijk voor ons kind. We zouden graag een locatie in Harderwijk willen waar hij soms naar toe kan met zijn begeleider om het gezin te ontlasten.

Ouder van kind met beperking
Turnen, en freerunnen, daar doet hij mee aan de reguliere activiteiten. Hij is heel sociaal, open en actief. Maar vindt vooral aansluiting bij de jongere kinderen. Eens in de twee weken gaat hij naar een zorgboerderij. Dat is voor hem gewoon 'buitenspelen'.

Ouder van jongvolwassene met een beperking
Mijn zoon kan niet zelfstandig op pad. Hij gaat naar zijn werk met leerlingenvervoer. Collega's komen ook weer van verder weg. Zijn oudere broer probeert hem wel te betrekken bij de activiteiten die hij zelf onderneemt met vrienden. En ook die vrienden pakken dat goed op. Maar dat is toch lastig vanwege het niveauverschil. Ik zou graag activiteiten willen waar hij zelfstandig naar toe kan. En waar hij gewoon tot de groep behoort. Hij is zich er echt wel bewust van. Zeker nu hij ouder wordt. Hij doet nu aan karate bij Johan van de Hoofdakker. Die pakt dat fantastisch op! Maar het blijft lastig om aansluiting te vinden bij de anderen.

[3] De meer algemene taken en activiteiten die voortkomen uit dit beleid zijn hier weggelaten. Ook activiteiten gericht op samenwerking tussen organisaties, of ontwikkelingen achter de schermen laten we buiten beschouwing.

Volwassenen

Ontmoetingsplekken
Activiteiten in de wijkhuizen/ MFC"s/buurthuizen: algemeen maar ook voor specifeke groepen. Sommige georganiseerd vanuit de samenleving, andere vanuit bijvoorbeeld ZorgDat.
Er zijn ook locaties voor inwoners in een kwetsbare situatie, zoals de cliënten in de maatschappelijke zorg.

Vrijwilligerswerk
Matching van vraag en aanbod van vrijwilligerswerk door bijvoorbeeld de vacaturebank van ZorgDat en via stichting Present. B.v. maatjesprojecten.

Activiteiten gericht op bewustwording, o.a.
Publiekscampagnes gericht op diversiteit, voorlichting over omgaan met inwoners met dementie of psychische klachten. En deelname aan landelijke themadagen en -weken om bewustzijn en onderling begrip te vergroten.

Zorgprofessional instelling
Deelnemen aan reguliere activiteiten is voor onze doelgroep vaak lastig.Dit hangt aan de ene kant samen met hoe open mensen ervoor staan. Maar ook als er welwillendheid is bij de anderen, gaat de communicatie over en weer toch vaak moeizaam. Grapjes worden verkeerd opgevat, dat soort dingen. Dit speelt ook tussen cliënten onderling.

Buurtbewoner (en ambtenaar)
Het Leger des Heils doet er veel aan om in Slingerbos/ Stadsweiden een huiskamer te zijn voor iederéén. Niet alleen voor de mensen die aan de rand van de samenleving staan. Dat benoem ik even omdat ik dat wel mooi vind. Er zijn mensen van allerlei pluimage. Kledingwinkeltje, kop soep, en weinig drempels.

Welzijnsmanager zorginstelling
Voor corona stonden eigenlijk dagelijks op alle locaties de deuren open, koffieochtenden, bridgeclubjes, pedicure (waar ook de buren kwamen). De maatschappij was veel meer in huis. Het verschilt per wijk wie er komen. In Weideheem heeft het meer een sociale functie voor werklozen, chronisch zieken, leeftijd is meer divers. Bij Randmeer meer 60+ en BoerHavelte: vooral functionele inloop (fysiotherapiepraktijk). Daar is het sociaal contact ook minder. Het is een buurt met

Buurtkamer PC Boutenslaan

Buurtmoestuin Veldkamp: deze buurttuin is toegankelijk gemaakt voor de inwoners van het naastgelegen verpleeghuis.

Buurtmoestuin Tinnegieter: Dit initiatief heeft gezorgd voor een laagdrempelige activiteit voor buurtbewoners, die het niet makkelijk vinden om zelf op activiteiten af te gaan of daaraan mee te doen.

Camping FF weg: voor inwoners met een laag inkomen

Festival Kleurrijk Harderwijk

Heel Hierden Haakt: Laagdrempelig initiatief voor ouderen. Waar bv een inwoner haar buurvrouw met psychische klachten naar toe heeft meegekregen.

Natuurtuin(Palmbosstraat): hier is een inwoner in een rolstoel betrokken, die bezig is met de toegankelijkheid van de tuin.

Ontmoetingstuin De Rietmeen: met laagdrempelige activiteiten en vrijwilligers die in een dagbesteding-situatie zitten, vrijwilligers vanuit het AZC (Partipatie en Taal).

Oude Synagoge: Inloophuis, gerund door vrijwilligers van diverse christelijke geloofsgemeenschappen in Harderwijk. Met als doel mensen helpen om zelf de draad van het leven beter op te pakken

Platform Welkom Vluchteling: organiseert activiteiten voor bewoners van het AZC met inwoners van Harderwijk (koffiedrinken, hardlopen, fietslessen, eten bij een Nederlands gezin).

Ouderenbonden organiseren o.a. ontmoeting/ ontspanning voor ouderen

Village People organiseert activiteiten voor de LHBTI-gemeenschap

Ouder van jongvolwassene met een beperking
Zij hebben iemand nodig die met hen meedenkt en aanstuurt. Wanneer zij niet meer thuis wonen zijn zij in hun woon- en werkomgeving afhankelijk van (aansturing en daginvulling door) anderen (begeleiding). Een begeleider kan niet even halen en brengen naar sportschool, dan zitten andere bewoners thuis zonder zorg.

Sport
Sportorganisaties in Harderwijk hebben binnen het Lokaal Sportakkoord onder andere 'inclusief sporten' als één van de drie ambities benoemd. Komende jaren gaan ze hiermee aan de slag.
Vanuit sport wordt (o.a met de buurtsportcoaches) bewust ingezet op beweegmogelijkheden voor inwoners die of niet deel kunnen nemen aan het reguliere aanbod, of die gewoon wat extra belegeleiding/ondersteuning nodig hebben. Ook in de maatschappelijke zorg wordt sport ingezet (zie ook 3.4).

Cultuur
Cultuurkust biedt een aantal cursussen/workhops voor deelnemers met psychische beperkingen of ontwikkelstoornissen.

Inclusief sporten:aanbod vanuit sportaanbieders. De gemeente faciliteert met het digitale loket www.unieksporten.nl

Amateurgezelschappen organiseren incidentele activiteiten met zorginstellingen.

Muziekvereniging Kunst na arbeid wil een ontmoetingsplek zijn in Hierden. En zoekt verbinding met zorg- en welzijnsactiviteiten.

3.2 Talentontwikkeling: onderwijs en toeleiding naar de arbeidsmarkt

Onderwijs
Inzet op het voorkomen dan wel verminderen van onderwijsachterstanden door extra begeleiding, stimulering van gebruik van peuteropvangen, vergroten van ouder-betrokkenheid en schakelklassen.

Voor kinderen met ontwikkelingsproblematiek is er gespecialiseerde opgvang.

Brede scholen bieden laagdrempelig aanbod van buitenschoolse activiteiten voor álle kinderen.

Schoolgebouwen voldoen aan het Bouwbesluit. Leerlingenvervoer naar speciaal onderwijs buiten Harderwijk

Extra begeleidingstrajecten en voorzieningen voor leerlingen die extra aandacht behoeven (Passend Onderwijs, op indicatie) voor basisonderwijs, voortgezet onderwijs en MBO.

Bij dreigende uitval van school is er begeleiding vanuit leerplicht.

Arbeidsmarkt en re-integratie
Begeleiden van inwoners met bijstandsuitkering naar arbeidsmarkt, met o.a. inzet van het Participatiehuis, beschut werk én ondersteuning van de werkgever.

Banen creëren voor inwoners uit het Doelgroepregister

Sociale werkvoorziening (geen nieuwe instroom)

Inzet op laaggeletterdheid door formele taaltrajecten en informele hulp.

Ouder van kind met beperking
Hij zit nu voor het vijfde jaar op SO. Hij heeft eerst op regulier onderwijs gezeten. Daarna naar Nunspeet op de Dr. Verschoor. Na vier jaar zijn we overgestapt naar De Lelie. Daar komt hij goed tot zijn recht. Het onderwijs is meer op maat. En het is 10 minuutjes fietsen. Dat is beter dan de taxi, 1,5 tot 2 uur per dag. Wij hebben niet veel contacten met andere ouders. Je brengt de kinderen, je komt niet zelf de school in. Maar wij zoeken onze contacten sowieso ook eerder in de buurt.

HR medewerker, bedrijf Harderwijk
We zijn er niet actief naar op zoek maar staan er wel open voor. We worden regelmatig door de gemeente benaderd. Zij stellen mensen voor. Soms zijn we geïnteresseerd, soms niet. Ik merk dat er meer begeleiding bij komt kijken maar tot nog toe zijn we tevreden. Begeleiding vindt vooral plaats door de collega's. Waarom we dit doen? Ten eerste wil je iedereen een kans bieden. Een goede kandidaat hoeft niet per se te betekenen dat iemand zonder beperkingen is. Daarnaast heeft een beperking soms toegevoegde waarde. Hoort het bij de cultuur? Iedereen accepteert het, het is niet echt onderwerp van gesprek.

Manager toeleider naar de arbeidsmarkt
Wij doen aan werknemer- en werkgeverscoaching. Je bent er niet met alleen een gesprek met de directeur of hoofd HRM. Belangrijk is dat ook de collega-werknemers ervoor open staan. Maak ze er van bewust wat voor een belangrijke schakel ze kunnen zijn voor de nieuwe collega. Maar laten we aan de andere kant ook niet alles teveel 'verbijzonderen'!

Stichting Veluwe Portaal
Onafhankelijk (niet-commercieel) samenwerkingsverband van, voor en door werkgevers. Ondersteunen o.a. werknemers van werk naar werk (bv bij boventalligheid of faillissementen) door werkgevers met elkaar in contact te brengen. Werkt samen met o.a. Lang leve(n) Gelders Vakmanschap (opleiding voor statushouders) en de Techniek Academie.

Div ondernemersinitiatieven om inwoners weer terug te geleiden naar werk.

3.3 Inkomen, bestaanszekerheid, schulden

Inkomen en bestaanszekerheid

Inkomensregeling (bijstand) en bijzondere bijstand (o.a. voor bewindvoering)

Minimaregelingen voor mensen met een inkomen tot 120% van het minimum.

Financiele ondersteuning voor deelname aan activiteiten door kinderen uit gezinnen met een laag in komen (bijvoorbeeldJeugdfonds Sport en Cultuur, Zwemfonds).

Schulddienstverlening
Eén financieel loket van schilllende organisaties voor informele en formele schulddienstverlening zowel in groepen als individueel

Stimuleren van bewustwording en vroegtijdige benadering door de gemeente van inwoners (zowel volwassenen als jongeren) met betalingsachterstanden.

Consulent MEE Veluwe
Het is ook lastig voor ouders wier kind met een beperking zelfstandig gaat wonen: hoe vult de vrije tijd zich? Er zijn de afgelopen 10 jaar minder mogelijkheden om te sporten, heb ik de indruk. Jongeren met een LVB van 14, 15 jaar gaan vanaf die leeftijd aansluiting missen met de rest. Een maatjesproject helpt om mensen er weer op uit te laten gaan. Maar het kost ook weer geld. Er hangt een kostenplaatje aan. Je moet veel met vrijwilligers doen.

Ouder Stichting Doe maar Mee
De doelgroep heeft maar weinig te besteden en vaak geen vervoer, geld of mogelijkheiden om (begeleid) naar een evenement te gaan. De meeste mensen komen wel eens bij een concert of voetbalwedstrijd. Maar zij komen daar nooit. We zijn met behulp van subsidie naar het schaatsen in Thialf geweest. Het is altijd een heel georganiseer, ouders betrekken, afstemmen met begeleiders, contact met deelnemers. We regisseren alles!

Mensen in Nood 0341
Een lokale stichting voor de regio Harderwijk, Ermelo, Putten en Nunspeet. Zij richt zich op inwoners met financiële problemen die geen hulp krijgen van andere organisaties die levensmiddelen verstrekken.

Nel's Kledingservice
Verkoop van ingebrachte textiel voor minimumprijzen, laagdrempelige inloop voor mensen die hun netwerk willen verbreden en/of toeleiding naar vrijwilligerswerk/projecten / hulpverlening.

Voedselbank
Een organisatie die mensen in een financiële noodsituatie en een steuntje in de rug biedt en verspilling van voedsel wil tegengaan.

Stichting Taartjes voor Harderwijk
Vrijwilligers die op non-profitbasis taarten bakken voor jarige kinderen van 1 t/m 12 jaar wier ouder(s)/verzorger(s) zich geen taart kunnen veroorloven.

Humanitas
Ondersteuning met Thuisadministratie en Get a grip: hulp voor jongeren tussen de 16 en 24 jaar bij geldzaken.

Stichting Leergeld Randmeren
Heeft als doel om kinderen die in armoede opgroeien weer mee te laten doen met hun leeftijdsgenootjes.

Stichting Present
Levert o.a. hand- en spandiensten voor inwoners met een laag inkomen.

Kerken en de Moskee ondersteunen individueel leden van hun geloofsgemeenschap, maar ook daarbuiten (verschillende werkgroepen, Stichitng Marktplein) .

3.4 Individuele ondersteuning Jeugdwet, Wmo, Wet Inburgering

Opvoeding en opgroeien
Vanuit het welzijnswerk: lichte ondersteuning, denk aan vrijwilligers die ondersteunen in gezinnen. Maar ook het stimuleren van ouderbetrokkenheid en taalontwikkeling.
En ondersteuning van jongeren die dreigen uit te valen of al uitgevallen zijn (school, werk).

Vanuit Centrum voor Jeugd en Gezin: biedt opvoedondersteuning aan ouders, van het consultatiebureau tot individuele trajecten. O.a. voorlichting, inzet van ervaringsdeskundigheid van ouders, gericht op vindplaatsen (CJG aanwezig in de wijk en op school) en voorlichting.
Ook is er ondersteuning aan jeugdigen zelf mogelijk.

Hulp bij het dagelijks leven (Wet maatschappelijke ondersteuning)
Vanuit het algemeen maatschappelijk werk: laagdrempelige ondersteuning, o.a. gericht op het versterken van het *eigen netwerk.*
Vanuit het welzijnswerk: laagdrempelige, lichte ondersteuning zoals hulp bij dagelijkse, praktische taken, ouderenwerk, mantelzorgondersteuning. Met de Geluksroute wordt nadrukkelijk ingezet op het verbeteren van de mogelijkheden tot zelfregie en (maatschappelijke) participatie van inwoners met een afstand tot de samenleving.

Vanuit de Wmo is er individuele ondersteuning (na brede intake) mogelijk: Hulp bij het huishouden, Begeleiding, hulpmiddelen, woningaanpassingen, regiovervoer, (sport) hulpmiddelen

Beschermd wonen, maatschappelijke zorg
- Beschermd Wonen en Begeleiding vanuit maatschappelijke zorg op indicatie. Inzet van verschillende (tijdelijke) woonvoorzieningen
- Maatschappelijke opvang (dag en nachtopvang)
- Meedoen stimuleren door inzet van sport- en culturele activiteiten voor cliënten maatschappelijke zorg, zoals de Veluwe Games. Inzet van ervaringsdeskundigen vanuit het Praktijkhuis.

Wet Inburgering
- Voorbereiding op de nieuwe Wet Inburgering (per 2022), door de huidige extra begeleiding van statushouders (extra inzet voor taalstimulering en begeleiding naar werk van statushouders). Het inburgeringsprogramma bestaat onder andere uit taalles, oriëntatie Nederlandse samenleving en participatieverklaringstraject.
- Betrekken van bewoners van het asielzoekerscentrum bij de samenleving

Humanitas Harderwijk
o.a. 'Vriendschappelijk huisbezoek

Platform Welkom Vluchteling Harderwijk maakt verbinding tussen AZC en Harderwijkers (vrouwenkoffieochten d samen hardlopen, fietswerkplaats. Werkgroep Kerk en Vluchteling.

Stichting Vluchtelingenwerk: vrijwilligers en beroepskrachten helpenin het AZC en begeleiden nieuwe stathushouders

Ouder met kind met meervoudige beperking
Regels zijn niet te overschrijden, bijvoorbeeld bij de aanbouw van zijn ruimte. Er was geen marge om eenmalig van het aantal wettelijk bepaalde meters af te wijken. Waardoor zijn ruimte nu al te klein wordt (terwijl er ruimte zat is om het huis). Out of the box denken is noodzakelijk, maar lijkt erg ingewikkeld als het erop aan komt.

Inwoner met fysieke beperking
'..We hebben een hulp in de huishouding. Daar zijn we heel blij mee. In juni stopt het contract met de huidige zorginstantie. Dat geeft onzekerheid. Ook bij een woningaanpassing heb ik het proces niet in eigen hand. Steeds vaker heb ik geen invloed en ben ik afhankelijk 'van'. Die onzekerheid kost de meeste energie…'

Cliëntondersteuner
Als je het hebt over netwerkversterking gaat het ook om de korte gesprekjes met de buurvrouw. Het succes ligt in de kleine dingen.

Ambtenaar gemeente Harderwijk
Sinds het begin van het AZC heb ik veel reacties van omwonenden ontvangen en de ondernemers van het winkelcentrum Tweelinstad. Ik heb ze verteld over de aanpak. Dat de groep criminele Veilige landers een kleine groep is. Ze steeds meenemen, en begrip krijgen voor de grote groep die terecht wordt opgevangen. Samen met de ondernemers is beveiliging in het winkelcentrum ingezet.

3.5 Wonen, leefbaarheid en toegankelijkheid

Wonen en leefbaarheid
Opbouwwerkers ondersteunen buurtactiviteiten. Ook worden sleutelfiguren ingezet, vanuit de Poolse en Turkse gemeenteschap.
Er is ondersteuning in de woonsituatie (bijvoorbeeld bij jongeren) mogelijk of bij het vinden van onderdak, zoals de urgentieregeling en de Centrale Uitgang voor cliënten die uit een instelling komen.
In het project 'Inclusief in de buurt' werken professionals gezamenlijk met álle inwoners eraan om overlast te verminderen en de leefbaarheid in de buurt te vergroten.

Toegankelijkheid openbare ruimte
Bij de toegankelijkheid van de openbare ruimte kan gedacht worden aan de fysieke toegankelijheid (geleidelijnen, verlichting) maar ook aan faciliteiten zoals koelte-eilanden (tegen hittestress) en toegankelijke openbare toiletten. De gemeente verstrekt ook gehandicaptenparkeerkaarten en regelt indien nodig gehandicaptenparkeerplaatsen.
Bushaltes zijn toegankelijk voor mindervaliden, rolstoel en blinden /slechtzienden

Fysieke toegankelijheid openbare gebouwen gemeente
Bij verbouwingen van de 2 musea, De Roef en van De Sypel is er nadrukkelijk aandacht voor de rolstoeltoegankelijkheid. Daarbij is/wordt gebruik gemaakt van ervaringsdeskundigheid.
De twee musea zijn nagenoeg geheel rolstoeltoegankelijk gemaakt. In De Sypel komen onder andere brede gangen, een lift grote kleedkamer waar een behandelbank staat om personen aan- en uit te kleden.

Schuttingproject UWOON: om huurders met een laag inkomen met elkaar te verbinden, bestaat de mogeljkheid om gezamenlijk schuttingen te huren (tegen een gering bedrag).

Thuishuis Harderwijk.
Het Thuishuis is een woonvorm, waarbij 7 alleenstaande 60-plussers een gezamenlijke huishouding voeren. Ze organiseren o.a. thuishuiselijke zondagen.

Vereniging voor behoud van de woonwagen-cultuur Harderwijk

Zorgprofessional instelling
We stimuleren bij het vervoer om te lopen en te fietsen maar de drukte in het verkeer neemt toe. Cliënten durven zich steeds minder in het verkeer te mengen of wij vinden cliënten niet verkeersveilig. Oversteekplaatsen zonder stoplicht en rotondes zijn ingewikkeld. De rode fietsloper van Stadsdennen naar de stad is super. Maar ze moeten wel de drukke verkeersweg oversteken.

Betrokken inwoner
De aandacht voor blinden/ slechtzienden. Dat blijkt lastig. Er is wel een Houd de lijn vrij-actie. Alleen zijn er zo weinig geleidelijnen. Bijvoorbeeld niet bij winkelcentra. Of alleen tot het winkelcentrum. [..]
Het is mooi als er gehandicaptentoiletten zijn. Maar zijn ze ook vrij van obstakels, worden ze niet gebruikt als opslag?

Ambtenaar gemeente Harderwijk
De renovatie van de speeltuin aan de Hofdijkstraat (Stadsdennen) gebeurt in samenspraak met kinderen. Daar heeft ook een jonge inwoners die in een rolstoel zit, meegekeken hoe ze ervoor kunnen zorgen dat de speeltuin toegankelijk is. Er is een toegankelijk wandelpad voor rolstoelen aangelegd, en voelborden voor kinderen in rolstoel en voor visueel beperkte kinderen.

Ambtenaar
Vraag is ook waar je de grens legt. Wil je bijvoorbeeld overal blindegeleidelijnen? Hetzelfde geldt voor verlichting: we houden landelijke normen aan. Maar waar wel en waar niet? Teveel verlichting is ook weer niet goed.

4. Inclusieve samenwerking gemeente en inwoners

Met het VN Verdrag, het sociaal beleid gericht op de 'participatiesamenleving' en de nieuwe Omgevingswet is er nog meer aandacht voor het 'samenspel' tussen gemeente en inwoners. Het gaat daarbij om samenspel in het algemeen én specifiek met inwoners met een beperking of meer afstand tot de samenleving. Hoe zorgen we ervoor dat álle inwoners voldoende mee kunnen praten over en invloed kunnen uitoefenen op wat de gemeente doet?

4.1 Interactief beleid

Voor ál het beleid geldt natuurlijk dat we willen dat iederéén kan meedenken, inbreng kan hebben en kan mee-evalueren. De gemeente biedt onder andere gelegenheid via algemene bijeenkomsten op het stadhuis, in de wijk, het online stadsgesprek. Via verschillende 'kanalen' (informatiebrieven, persberichten, social media) probeert de gemeente zoveel mogelijk inwoners hierover te informeren. Waar mogelijk doet de gemeente dit gericht, via sleutelfiguren of door het in kaart brengen van de bewoners van een buurt/wijk.
Tegelijkertijd weten we dat bepaalde groepen, zoals jongeren, moeilijk te bereiken zijn. Mantelzorgers ontbreekt het vaak aan tijd om óók hier nog tijd vrij te maken. Uit onderzoek is bekend dat lageropgeleide inwoners vaak een grotere drempel of afstand voelen tot de formele contacten met de gemeente. Kwetsbare burgers komen vaak niet verder dan de eerste twee treden (informeren, raadplegen) van de interactieladder. Bij sommige onderwerpen zoals laaggeletterdheid of bestaanszekerheid speelt ook schaamte mee. Dan is het lastig om betrokkenen er actief bij te betrekken.

Ouder van kind met meervoudige beperking
Je bent al blij als je 's avonds op de bank kan zitten. Je moet zoveel regelen qua zorg en je bent de enige die alles overziet.
Contact met andere ouders? Vooral via facebook. Ik zou graag eens samen zitten met wat ouders, dingen delen met elkaar om niet allemaal het wiel uit te vinden of gewoon herkenning zoeken bij elkaar (rest van de wereld begrijpt je niet, je moet het echt meegemaakt hebben) maar je moet maar net iemand hebben die de zorg rondom hem kent en aankan. Je weet als ouder van een thuiswonend kind niet wat er allemaal is, je moet alles zelf ontdekken en onderzoeken (of van andere ouders horen), steeds scherp blijven en je overal in verdiepen.

Professional
De laaggeletterden met Nederlands als moedertaal kunnen we lastiger bereiken omdat bij deze mensen schaamte een rol speelt. We krijgen wel mensen doorgestuurd, doordat instanties signaleren dat de mensen hun documenten niet goed zelf kunnen invullen of lezen.

Samenwerking in het algemeen	
Bijeenkomsten voor inwoners	Kan gericht zijn op de wijk, op thema's, etc. Uitnodiging vindt plaats via algemene oproep of wijk/buurtgericht. 'Bij alle inloopavonden proberen we rekening te houden met mensen die in een rolstoel zitten. Maar dat gaat ook wel eens mis….'
Onlinestadsgesprek	Via het onlinestadsgesprek vraagt de gemeente inwoners om input. Ook kunnen inwoners hier zelf onderwerpen agenderen.
Pilot Omgevings-plan Stadsdennen	Bij het opstellen van het Omgevingsplan betrekt de gemeente de verschillende bewoners en gebruikers van de wijk. Er wordt contact gezocht met alle 'vertegenwoordigers' in de wijk. Ook wordt er een inkoopavond georganiseerd en worden de bewoners op strategische op straat uitgenodigd om hun verhaal te doen.

Ambtenaar betrokken bij een wijkaccommodatie
We betrekken onze huidige huurders (verenigingen), buren en zorg en welzijnsmedewerkers volledig transparant bij de bouw. Als ik die dag een schets heb gekregen van een ambtenaar, deel ik die direct in de appgroep met sleutelbewoners en worden opmerkingen direct verwerkt. Ik herinner mezelf er constant aan dat het wijkcentrum niet van ons is maar van de wijk.

Ambtenaar
De gemeente ontwikkelt op dit moment een nieuw instrument 'Straat van de toekomst'. Bij de renovatie van de openbare ruimte maakt de gemeente een afweging waarin alle relevante beleidsdoelen worden betrokken, waaronder 'ontmoeting'. Participatie krijgt hierin stapsgewijs vorm, passend bij de betrokken inwoners.

Uit verslag van overleg van de gemeente met verschillende partijen
De motie *Inclusief Sinterklaasfeest in ons gastvrije Harderwijk* heeft voor de nodige emotie gezorgd. [..] Ondanks deze moeilijke omstandigheden is het alle partijen gelukt om een Sinterklaasfeest te organiseren. Waarbij samenwerking en creativiteit voor nieuwe relaties en activiteiten heeft gezorgd. Het nieuwe uiterlijk van Piet, hiervoor de landelijke lijn van het sinterklaasjournaal volgend, is nu het gezamenlijke beeld voor de komende jaren.

4.2 Cliëntenparticipatie

De WMO, Jeugdwet en Participatiewet verplichten gemeenten om cliënten – onder wie mensen met een beperking – betekenisvol te kunnen laten participeren. Hiervoor is onder andere de Sociale Adviesraad Harderwijk opgericht (opvolger van de Wmo-raad).

Sociale Adviesraad	Betrokken inwoners met ervaringsdeskundigheid/werkervaring, die adviseren over voorgenomen sociaal beleid. De Harderwijkse adviesraad stelt zich proactief op. Zo zijn ze ook betrokken bij een klankbordgroep bij de verbouwing van zwembad De Sypel, en een klankbordgroep voor subsidies voor nieuwe activiteiten voor mensen met beperkingen.
Sociaal Adviesteam	Een groep inwoners met een (licht) verstandelijke beperking geeft input aan de Sociale Adviesraad Harderwijk en organiseert activiteiten voor hun achterban, onder begeleiding van ZorgDat.
Werkgroep Toegankelijkheid	Betrokken ervaringsdeskundigen met fysieke/zintuiglijke beperkingen adviseren de gemeente over de toegankelijkheid van de openbare ruimte.
Regenboog-ambassadeurs	Zij representeren de LHBTI-gemeenschap en geven advies op Regenboog beleidsontwikkeling en –uitvoering. Ook wordt 2x per jaar een Regenboog-inspraakavond voor inwoners georganiseerd.
Diverse werkgroepen vanuit Welzijn	Er zijn verschillende themagroepen waarin de gemeente, professionals en inwoners samenwerken: o.a. Dementievriendelijk Harderwijk en Kwetsbare ouderen. Ook voor het programma Eenzaamheidsbestrijding zullen inwoners benaderd worden.
Werkgroep Inclusief Sport en Bewegen	Vanuit het Lokaal sportakkoord is een werkgroep opgericht voor inclusief sporten en bewegen. Deze werkgroep bestaat uit organisaties / verenigingen die zich bezig houden met sport in Harderwijk. Vanuit de werkgroep worden activiteiten opgezet voor doelgroepen (bijv. een beweegcarroussel) en wordt voor de komende twee jaar een inclusieve coach aangesteld (8 uur).

4.3 Inzet van ervaringsdeskundigheid

Ervaringsdeskundigheid wordt met name ingezet bij het sociaal domein en de fysieke toegankelijkheid van de openbare ruimte en openbare gebouwen. Ervaringsdeskundigen hebben veelal een ‘eye opener-functie’, om te laten zien hoe beleid uitpakt voor mensen met een beperking. Maar ervaringsdeskundigen worden ook ingezet voor de begeleiding van andere inwoners.

Praktijkhuis	Een plek in de stad, waar inwoners met psychische problemen ondersteuning krijgen van ervaringsdeskundigen. Het praktijkhuis is gericht op ‘herstel’ in plaats van ‘behandeling’.De ervaringsdeskundigen hebben ook inbreng in het project Inclusief in de buurt in de Stromenwaard (zie 3.5).
Ervaringsdeskun-digheid bij ondersteuning door CJG.	O.a. bij de cursus Geef me de vijf voor ouders met een kind met autisme. Eén ouder die deze cursus heeft gevolgd wordt nu ingezet bij andere gezinnen. Ook binnen het Praktijkhuis is een ouder met LVB, die contact heeft met andere LVB ouders. Zij worden nu nog vaak in het ‘reguliere aanbod’ meegenomen maar er is behoefte aan andere ondersteuning.
Living Lab ‘Waarde van bewegen’	Ervaringsdeskundigen helpen inwoners met psychische klachten om weer te gaan sporten
Kwaliteitscontroles Wmo	Wmo-cliënten worden periodiek bevraagd naar hun ervaringen met de verleende ondersteuning. De informatie uit deze controles worden gebruikt om de aanbieders te evalueren.
Q4C cliëntinspecteurs	Het kwaliteitsonderzoek van het CJG maakt gebruik van cliëntinspecteurs: ouders interviewen ouders, jongeren interviewen jongeren.
Sleutelpersonen Poolse en Turkse gemeenteschap	Voor een aantal gemeenschappen zijn sleutelpersonen actief, die verbinding leggen tussen de inwoners uit hun gemeenschap en voorzieningen die er zijn en die hen helpen om de weg te vinden in de samenleving.

4.4 Overig

Daarnaast voert de gemeente actief overleg met verschillende representatieve organisaties. Denk aan de wijk- en buurtorganisaties, de Vereniging tot behoud van de woonwagencultuur Harderwijk en ouderenbonden. Tot slot houden ook onze maatschappelijke partners zich bezig met (cliënten)participatie. Denk aan cliëntraden bij zorgorganisaties, huurdersvereniging/bewonerscommissies van woningcorporaties en ouderraden bij scholen.

5. Inclusieve organisatie: voorbeeldfunctie van de gemeente

Voor inwoners is de gemeente een organisatie waar zij niet om heen kunnen. Des te belangrijker dat een gemeente er voor zorgt, dat de dienstverlening, communicatie e.d. 'inclusief' is: toegankelijk en gastvrij voor iedereen. Daarnaast kan de gemeente als inclusieve organisatie een voorbeeld zijn voor anderen.

5.1 Verkiezingen

Informatie en communicatie
De informatie en communicatie start bij de programma's van de politieke partijen. Het beeld is dat dit nog onvoldoende toegangelijk zijn voor een deel van de bevolking. Vanuit 's Heerenloo is eerder aangegeven dat dit een reden is dat hun cliënten niet stemmen. Voorafgaand aan de verkiezingen stuurt de gemeente inwoners van 18 jaar en ouder een aantal documenten (stempas, kiespas, volmacht). De informatie op deze documenten is niet heel toegankelijk, stellen ambtenaren van de gemeente. Deze worden echter op rijksniveau opgesteld. De gemeente heeft bij haar communicatie rondom de verkiezingen afgelopen maart gebruik gemaakt van B1-informatie van het Rijk. Tot slot heeft de gemeente alle jongeren en nieuwe inwoners/nieuwe Nederlanders een brief gestuurd om hen op te roepen om te gaan stemmen.

Fysiek toegankelijke stembureau's
De gemeente is sinds 2018 verplicht om er voor te zorgen dat alle stembureau's toegankelijk zijn: zowel het gebouw, als de mogelijkheid om in geheim te kunnen stemmen. Om te kunnen bepalen waar een stemlokaal aan moet voldoen is landelijk (met belangenorganisaties) een checklist opgesteld. De stemlokalen die aan die checklist voldoen, zijn toegankelijk. Voldoen zij niet aan alle criteria dan zijn ze 'niet toegankelijk'. Bij de meest recente verkiezingen in maart waren alle stembureau's toegankelijk. Enkele locaties hebben elektrische toegangsdeuren, zodat een mindervalide daar volledig zelfstandig naar toe kan (een soort toegankelijkheid +).[4]
Een mobiel stembureau wordt gedurende de verkiezingsdag in enkele zorginstellingen ingericht.

5.2 Dienstverlening

Het Klantcontactcentrum (website, telefonisch, digitaal, Stadswinkel) is de eerste toegang tot het stadhuis. De website van de gemeente is vernieuwd, met aandacht voor technische toegankelijkheid en toegankelijkheid van de taal. Dit is een verplichting vanuit het Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid. Ook heeft de gemeente deelgenomen aan een werkgroep over dit onderwerp van de VNG en de TU Delft. Bij testen van de website (op EHZ-niveau) zijn verschillende doelgroepen betrokken (onder andere de gebruikersgroep van MEE Veluwe). De gemeentelijke website is geschikt voor schermlezers (software blinden/slechtzienden).

De digitalisering heeft de taken van de medewerkers van het KCC flink veranderd. Inwoners handelen steeds meer zelf af. Degenen die naar het stadhuis komen met een vraag, hebben vaak een afwijkende/ complexere situatie. Daarbij speelt ook laaggeletterdheid en/of onvoldoende kennis van de Nederlandse taal een rol. Over de inclusiviteit van het KCC is het volgende op te merken:

- Fysieke toegankelijkheid: de Stadswinkel kent geen verlaagde balies voor rolstoelgebruikers. De gastvrouw/gastheer zal wel altijd naar de bezoeker toegaan. Gesprekken kunnen face-to-face plaatsvinden in een spreekkamer of gesprekscorner.
- Het motto 'Digitaal, tenzij…' is vervallen. De gemeente gaat er vanuit dat de inwoner zelf kiest hoe hij/ zij contact wil met de gemeente ('omnichannel').
- Voor inwoners die doof/ slechthorend zijn, kan communicatie via e-mail of Whatsapp plaatsvinden.
- De afgelopen jaren hebben medewerkers cursussen gevolgd over de omgang met laaggeletterden, dementerenden en de LHBTI-groep. Ook is een cursus Vroegsignalering aangeboden.

Ambtenaar
Het KCC heeft nog wel eens te maken met het verwijt van discri-minatie. Het wordt bijvoorbeeld als 'te streng' ervaren dat van bepaalde documenten uit het buitenland het origineel moet worden overlegd. Vanuit de veiligheid moet de gemeente er echter alles aan doen om identiteitsfraude te voorkomen.

[4] Overigens hangt het van de 'beperking' af of die betreffende locatie daadwerkelijk voor die persoon niet toegankelijk is. Toegankelijkheid is voornamelijk gericht op rolstoelafhankelijk zijn.

5.3 Informatie en communicatie

De gemeente is momenteel projectmatig bezig om de informatie en communicatie uit te voeren op B1 niveau. Hiervoor vinden diverse trainingen plaats, zijn er standaardbrieven op B1 niveau opgesteld en is een aantal medewerkers opgeleid tot taalcoach. Met daarbij de kanttekening dat B1 voor een deel van de inwoners nog te moeilijk is. Informatie wordt voor laaggeletterden en inwoners met een taalachterstand daarom toegankelijk gemaakt door bijvoorbeeld pictogrammen. De gemeente verwijst ook regelmatig door naar een website van de Rijksoverheid waar veel informatie in eenvoudige taal en videomateriaal beschikbaar is. Verder heeft de gemeente de verplichting om wat op video wordt aangeboden (zoals commissie- en raadsvergaderingen), te ondertitelen. Dit hoeft bij vergaderingen niet live, maar wel op moment van aanbieding na de vergadering.

Ambtenaar:
Ja, het levert dingen op, die je echt niet in de gaten hebt. Bij de brief voor een nieuwe ID-kaart als de oude verlopen is, las de lezer dit als: ik moet mijn nieuwe ID kaart ophalen. Hij had een afspraak gemaakt om de kaart op te halen, en niet begrepen dat hij deze eerst aan moest vragen.

5.4 Medewerkersbeleid

De gemeente wil geen onderscheid maken tussen medewerkers en kent geen doelgroepenbeleid. 'Iedereen is welkom.' Binnen de gemeente Harderwijk zijn er arbeidsmogelijkheden voor medewerkers met een arbeidsbeperking en/of chronische ziekte. De gemeente biedt dan de benodigde faciliteiten aan.
Er is wel behoefte om het personeelsbestand te 'verjongen'. Daarom is een trainee-programma opgezet. Vanuit de banenafspraak[5] met het Rijk heeft de gemeente de verplichting om vijf banen te creëren voor maximaal 25 uur per week. Op dit moment heeft de gemeente nog 25 uur over, omdat onlangs een medewerker is overgestapt naar Meerinzicht.

Over hoe collega's uit de LHBTI-groep of collega's met een migratieachtergrond zich thuis voelen in de organisatie, zijn geen gegevens bekend. De gemeente biedt wel intern opleidingen aan zoals:

- *Omgaan met collega's met autisme*
- *Diversiteit en hokjesdenken*: inzicht in processen achter (onbewuste) discriminatie, intolerantie, stereotypen.
- *Diversiteit en inclusie:* hoe beïnvloeden onbewuste associaties je gedrag? Betekent je inclusief opstellen, dat je iedereen altijd gelijk moet behandelen? Of leidt dat niet tot gelijke kansen?
- *Masterclass Hoe omgaan met verwarde personen*

Per 2021 is campagne Samen sterk tegen Stigma gestart (met de regiogemeenten). Hiervoor worden ook bijeenkomsten met ambtenaren georganiseerd.

5.5 Inkoop

Social Return On Investment (SROI) is een aanpak om meer mogelijkheden te bieden aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt om hier weer deel van uit te maken. SROI is het rendement van maatschappelijke investeringen (Social Return). In het Inkoopbeleid is vastgelegd dat *Sociale return on investment* als minimumeis én gunningscriterium geldt. Echter, in de praktijk lukt het de gemeente niet altijd om kandidaten aan te leveren. Inbesteden van werkzaamheden bij Inclusief Gresbo (sociale werkvoorziening) is een andere manier om in te kopen vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid. De medewerkers van Inclusief Gresbo zijn in principe collega's. Toch is in de praktijk soms een financiële afweging doorslaggevend. Tot slot wordt bij elke inkoopprocedure, waar relevant, de eis van toegankelijkheid meegenomen.

Ambtenaar
Wat verder zou helpen: elkaar bewust maken van inclusiviteit. Het is bijvoorbeeld een idee dat als je een communicatie-bureau inhuurt, je ze vraagt om in ruil daarvoor vrijwilligers van een buurtgebouw te trainen. Zo zijn er heel veel dingen te verzinnen.

Inkoopbeleid Inkoopsamenwerking Noord Veluwe (ISNV)
Maatschappelijk Verantwoord Inkopen: Integrale visie op inkopen waarbij waarde wordt gecreëerd op sociaal (people), economisch (profit) en ecologisch (planet) gebied.

[5] Banenafspraak tussen het ministerie van SZW en werkgeversorganisaties over het creëren van banen voor mensen met een arbeidsbeperking.

6. Richting bepalen

De raad heeft (zoals aangegeven in hoofdstuk 1) een aantal vragen geformuleerd over het onderwerp Inclusieve samenleving:

1. Wat verstaan we daaronder?
2. Om welke speerpunten gaat het?
3. Aan de hand van 'een verdieping in de actuele beleidsuitvoering' wil de gemeenteraad met inwoners en organisaties meetbare doelstellingen op de lange termijn formuleren.

Ad. 1: Ons inclusiebeleid richt zicht op alle inwoners die (al dan niet tijdelijk) moeite ondervinden om mee te kunnen en mogen doen, ongeacht beperking, ras/ etniciteit, geslacht, seksuele voorkeur, leeftijd, religie.
Dit volgt vanuit bestaand beleid en initiatieven van inwoners. Dilemma's bij inclusie zijn:

- Het gaat deels om fysieke drempels, deels om figuurlijke drempels en deels om houding van inwoners naar elkaar.
- Mensen ervaren beperkingen en diversiteit verschillend.
- Iedereen heeft behoefte om ergens bij te horen. Ergens bijhoren betekent dat er anderen zijn die daar niet bij horen.

Ad.2: We kennen in Harderwijk heel veel verschillende activiteiten en faciliteiten. Om speerpunten te benoemen voor een inclusieve samenleving, is inbreng van betrokkenen noodzakelijk.
Het huidige beleid kent een groot aantal beleidsdoelstellingen die bijdragen aan de inclusieve samenleving. Dit beleid wordt steeds doorontwikkeld. Uit de ervaringen van inwoners en professionals blijkt hoe verschillend situaties van betrokkenen zijn. Bij het bepalen van speerpunten is de inbreng van inwoners essentieel.
Op basis van dit overzicht zien we bijvoorbeeld verschillende mogelijke aandachtspunten/denkrichtingen.

- Is voortzetting / doorontwikkeling van bestaand beleid voldoende? Of is er uitbreiding / verdieping nodig van bestaand beleid (bijvoorbeeld voor diegenen die nu nog weinig in beeld zijn of tussen wal en schip vallen?)
- Zouden we overkoepelende principes van inclusie moeten formuleren?
- Zou inclusie-beleid zich moeten richten op hoe de inwoner elkaar respecteren en ondersteunen? (*Hoe laat IK iedereen meedoen?)*
- Hoe bereiken we álle inwoners met ons interactief beleid?

Voorzitter Sociale Adviesraad:
'Het gaat uiteindelijk om waarden en normen, denk ik. En hoe de gemeente dat zelf continue uitdraagt in haar handelen.

Ad. 3: **Wij stellen voor het vervolg onderstaand proces voor:**

Fase	Vorm	Resultaat
1 Inventa-risatie	**1a Basis: Overzicht van hoe op dit moment in Harderwijk de inclusieve samenleving vorm krijgt (juni 2021).**	**Vaststellen reikwijdte Inclusieve samenleving** **Thema's selecteren voor informatieavond:** - **Beleid: wie vallen er tussen val en schip?** - **Beleid: hoe dragen inwoners bij aan het meedoen van anderen?** - **Interactie inwoners: hoe organiseren we dit inclusief?** - **Gemeente: hoe geeft de gemeente vorm aan de voorbeeldfunctie?**
	1b Verdieping: Informatieavond raadsleden *over een aantal thema's (verdieping informatie), samen met ervaringsdeskundigen, professionals en ambtenaren (september 2021)*	***Raadsleden voelen zich voldoende geinformeerd****. Raadsleden zijn voorbereid op het maken van de keuzes voor het vervolg: proces en inhoud.*
2 Keuze maken voor proces en inhoud	***2 Startnotitie*** *met voorstel op proces en inhoud vanuit een aantal scenario's (december 2021)*	***Duidelijkheid over vervolgproces en eindproduct.*** *- Positionering in beleid: verwerken in bestaande beleidscycli OF aparte Lokale Inclusieagenda etc.* *- Gerichte speerpunten of algemene principes van inclusie?* *- Hoe betrekken we inwoners hierbij?* *- Positionering van inclusie in bestuur en organisatie*
3 Opstellen eind-product	***3 Afhankelijk van keuzes bij 2.*** *Ó.a. bijeenkomsten met inwoners over meetbare doelstellingen. (planning afhankelijk van keuzes bij 2.)*	***Eindproduct:*** *- Inhoudelijke, gedragen en meetbare doelstellingen* *- Afspraken over monitoring*

BIJLAGE 1 Uitgebreid activiteitenoverzicht

Overzicht van activiteiten gemeente en maatschappelijke partners, voortkomend uit beleid:

Ontmoeting en vrije tijd (paragraaf 3.1)

JEUGD
Welzijn
- Kinderwerk, jongerenwerk en meidenwerk,
- Maatschappelijke stages (scholieren maken kennis met de samenleving, en leren hoe het is om verantwoordelijkheid te nemen voor een ander).
- Vakantieactiviteiten zoals de vakantiespeelweek en het jaarlijkse Huttenfeest, waarbij voor kinderen met ASS extra begeleiding is geregeld en een prikkelarmeruimte om zich terug te trekken.

Sport en gezondheid
- Move-(f)it: begeleid programma voor kinderen (en hun ouders) met overgewicht.
- Buurtsportcoaches, met o.a. Buurtsportcoach Speciaal Onderwijs (S.O.)
- Koningsspelen voor alle kinderen van groep 5 t/m 8, inclusief de ochtend voor kinderen van het S.O.
- Zwemles bij De Sypel voor kinderen met achterstand, kinderen die niet in een groep kunnen lessen, voor kinderen van het S.O. en De Vlieger (AZC)

Cultuur
- Popschool begeleidt kwetsbare jongeren in individuele settings
- Cultuurkust: muziekcursus voor kinderen met een meervoudige handicap, PodiumUniek voor kinderen met Down

VOLWASSENEN
Ontmoetingsplekken
- Activiteiten in de wijkhuizen/ MFC"s/buurthuizen (ook van zorginstellingen, het Leger des Heils en kerken/moskee: bijvoorbeeld Huiskamer van de buurt, rollatordansen, interculturele ochtenden, ontmoetavond voor mensen met een beperking, Club Interacief (LVB), Alzheimercafé, In Beweging (uitbreiding sociale contacten), Vrouwen voor vrouwen, See Joe voor inwoners 'met en zonder deukjes'. Ook ouderen met een verschillende migratieachtergrond, die samenkomen (Turkse Moskee).
- De Ontmoeting: activeringsinloop voor mensen in een kwetsbare situatie. Sommigen onderhouden tuinen van huizen van de woningcorporaties.
- Poolse Ontmoetingsdag, waarbij Poolse inwoners het onder andere hebben over het mee kunnen doen in de Nederlandse samenleving.

Vrijwilligerswerk
- Matching van vraag en aanbod van vrijwilligerswerk door de vacaturebank van ZorgDat (ook vrijwlligers die ondersteuning nodig hebben) en via stichting Present (mensen die iets hebben te bieden en mensen die daarmee geholpen kunnen worden). Oa. Maatjesproject sport en cultuur voor bewoners van het AZC (Partipatie en Taal)
- Groenproject in Friesegrachtpark: de dak- en thuislozen die elkaar in dit park ontmoeten, worden betrokken bij het onderhoud in het park. Om te kijken in hoeverre de kwetsbaren met de buurtbewoners kunnen samenwerken om het park voor iedereen een plek te kunnen laten zijn.

Activiteiten gericht op bewustwording, o.a.
- Publiekscampagne Harderwijk zijn wij samen
- Campagne Krachtig Kleurrijk Harderwijk om gemeente, ondernemers en maatschappelijke partners meer bewust te maken van diversiteit
- Publiekscampagne Dementievriendelijk Harderwijk, Wereld Alzheimerdag, Week tegen Eenzaamheid, Dag van de Mantelzorg
- Regenboogactiviteiten gericht op onder andere 'zichtbaar welkom' en 'voorlichting en educatie'.
- Deelname aan jaarlijkse Prokkelweek (promotie van ontmoetingen tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking)
- deelname aan Week van de alfabetisering, Week van autisme, Week van de ontmoeting
- Campagne Samen sterk zonder Stigma (m.b.t. psychische aandoeningen)

Sport
- Sportorganisaties in Harderwijk hebben binnen het Lokaal Sportakkoord onder andere 'inclusief sporten' als één van de drie ambities benoemd. Komende jaren gaan ze hiermee aan de slag.
- Sportverkiezingen Harderwijk: geen onderscheid tussen sporters die wel of geen beperking hebben
- Sportparkmanagers organiseren verschillende activiteiten met de verenigingen, voor doelgroepen (kinderen, senioren, mensen met beperkingen)
- Zwemmen voor groepen in De Sypel, zoals ex-hartpatienten, ex-kankerpatienten, en zwemmen op medische indicatie.
- Buurtsportcoach die volwassenen, die tussen wal en schip dreigen te vallen, begeleid naar sport en cultuur aanbod
- Seniorenbeweegcoach gericht op bevorderen van gezonde leefstijl van senioren (beweegactiviteiten bij De Aanleg, 't Onderonsje, wandel en -fietsactiviteiten en tijdens corona digitale lessen)
- Maandagavondgroep in het Talenthouse waar jongeren met bepekringen met 'reguliere jongeren' o.a. samen sporten.

Cultuur
- Het Stadsmuseum is sinds de verbouwing bijna 100% toegankelijk. Ook bij het Marius van Dokkummuseum (zie ook 3.5)
- Cultuurkust biedt cursussen/workhops voor deelnemers met psychische beperkingen of ontwikkelstoornissen.

Talentontwikkeling: onderwijs en toeleiding naar de arbeidsmarkt (paragraaf 3.2)

Onderwijs
- Extra begeleiding voor kinderen met een (dreigende)ontwikkelachterstand bijvoorbeeld extra begeleiding in de peuterspeelzaal/kinderopvang (op indicatie).
- Peuteropvangregeling voor ouders bij wie één of beiden niet werken
- Taalstimulering- en ouderbetrokkenheid, zoals VoorleesExpress. Specifieke inzet op het azc voor kinderen van 0-4 en hun moeders (ook op het AZC).
- Schakelklassen voor kinderen die door een taalachterstand hun potentie niet waar kunnen maken
- Zomertaalactiviteiten voor basisschoolleerlingen met een taalachterstand door de bibliotheek

- BSO+ voor kinderen met ontwikkelingsproblematiek zoals ADHD, autisme, hechtingsproblematiek (16 plaatsen),
- Kinderdagverblijf+ voor kinderen met een ontwikkelingsachterstand/verstandelijke beperking/behoefte aan medische zorg (10 plaatsen),
-Peuterplusgroep voor hoogbegaafde/hooggevoelige kinderen (8 plaatsen).

- Brede scholen (Drielanden, Stadsweiden en Stadsdennen) bieden laagdremplig aanbod van buitenschoolse activiteiten voor álle kinderen. Inclusief deelname kinderen die op SO zitten.

- Schoolgebrouwen voldoen aan het Bouwbesluit. Nieuwe scholen hebben vaak een lift.
- Eventueel individueel maatwerk. Bij zintuiglijke beperkingen is geld beschikbaar (onderwijspakketten). Scholen zijn zelf verantwoordelijk voor de besteding
- Leerlingenvervoer naar speciaal onderwijs buiten Harderwijk

- Extra begeleidingstrajecten voor leerlingen die extra aandacht behoeven (Passend Onderwijs, op indicatie) voor basisonderwijs voortgezet onderwijs en MBO.
- Op Koersklas voor hoogbegaafde kinderen die in het reguliere onderwijs uitvallen.

- Bij dreigende uitval begeleiding vanuit leerplicht. Ondersteunen door leerplicht bij het zoeken naar passend onderwijs voor uitvallers (vanuit 'recht op onderwijs')
- Inzet op voortijdig schoolverlaten (o.a. loopbaanoriëntatie voor praktijk- en speciaal onderwijs)
- Jongeren die na afronding van praktijkonderwijs/speciaal onderwijs de overstap maken naar het mbo of richting werk, krijgen extra begeleiding (Paspoort voor succes)
- Jongeren op het MBO kunnen bij dreigend uitval door ziekte naar de Jeugdarts.

Arbeidsmarkt en re-integratie
- Begeleiden van inwoners met bijstandsuitkering naar arbeidsmarkt, met o.a. Inzet van het Participatiehuis, beschut werk én ondersteuning van de werkgever.
- Banen creeren voor inwoners uit het Doelgroepregister
- Sociale werkvoorziening (niet meer toegankelijk)
- Inzet op laaggeletterdheid door formele taaltrajecten en informele hulp (zoals Taalcafé, cursussen bij de bibliotheek voor laaggeletterden/digibeten, taalmaatjes, inloopspreekuur),
- Opleiding 'Leraar Sport en Recreatie' voor kwetsbare mensen zonder opleiding, die daarna doorstromen naar vrijwillgierswerk, opleiding of werk.
- Tafel van Eén: Tafelgesprekken voor vrouwen in een uitkeringssituatie

Inkomen, bestaanszekerheid en schulden (paragraaf 3.3)

Inkomen en bestaanszekerheid
-Inkomensregeling (bijstand) en bijzondere bijstand (o.a. voor bewindvoering)
-Minimaregelingen, zoals
  -Maatschappelijke bijdrage regelingen
  -Individuele inkomstentoeslag/ studietoeslag
  -PC-regeling (gezinnen)
  -Tegemoetkoming extra schoolkosten (gezinnen)
  -Tegemoetkoming zorgkosten chronisch zieken en mensen met een beperking
  -Extra bijdrage Chronisch ziek/gehandicapt
  -Individuele studietoeslag (bij arbeidsbeperking)
  -Kwijtschelding gemeentelijke belastingen
  -Collectieve aanvullende zorgverzekering voor minima
  -Financiële ondersteuning voor deelname aan activiteiten door kinderen (Jeugdfonds Sport en Cultuur, Zwemfonds).
-Stichting Leergeld Randmeren is een stichting die kinderen financieel ondersteunt, zodat zij kunnen meedoen aan school-, sport en cultuuractiviteiten.
-Samen voor alle kinderen.nl**:** portaal voor inwoners waar een overzicht is te vinden van alle kindregelingen.

Schulddienstverlening
- Junior energiecoach: een spel voor kinderen om hen bewust te maken van energiebesparing (spelweek waar kinderen zich voor op kunnen geven)
- Talent4money: lokale website voor jongeren waar ze informatie kunnen vinden en vragen kunnen stellen.
- Inwoners die 18 jaar worden ontvangen een brief met folder van de gemeente met informatie over de veranderingen in hun financiéle situatie en verantwoordelijkheden vanaf hun 18e.
- Financieel trefpunt: één loket van verschillende organisaties voor financiële vragen, voor informele hulp (bijvoorbeeld administratieve hulp door vrijwlligers, financiele check op vaste lasten) en formele hulptrajecten),
-via www.startpuntgeldzaken.nl zijn geldplannen beschikbaar voor inwoners O.a. via website Geldfit kan de inwoner een check doen over zijn/haar financiële situatie.
- inzet instrument de Voorzieningenwijzer. Een vrijwilliger van Zorgdat doet een uitgebreide check voor de (vaste) lasten, zoals toeslagen, minimaregelingen, energiecontract en zorgverzekering. Vervolgens wordt een gericht advies gegeven om kosten te besparen en op deze manier financiële winst te behalen.
- Huurschuldtrajecten van woningbouwcorporaties Uwoon en Omnia, oa. in samenwerking met Stimenz
- Vroegtijdige benadering: iedereen die 30 tot 100 dagen te laat is met een betaling aan woningcorporatie, zorgverzekeraar, energieleverancier of drinkwaterbedrijf een brief, belletje of bezoek verwachten van de gemeente).(Lokaal en landelijk convenant vroegsignalering)

Individuele ondersteuning Jeugd, Wmo, Wet Inburgering (paragraaf 3.4)

Opvoeding en opgroeien
Welzijnswerk:
- ondersteuning door vrijwilligers in in gezinnen (bv bij autisme, of mantelzorgondersteuning).
- Jongerenwerk (zoals Talent4communicty, Werk van je Toekomst), meidenwerk, Talent-house (begeleiding voor jongeren die 'uitvallen')

Centrum voor Jeugd en Gezin:
- opvoedondersteuning aan ouders: van een extra consult op het consultatiebureau tot ondersteuning bij gedragsproblemen met inzet van ervaringsdeskundigen, Prenatale zorg voor kwetsbare inwoners die ouder willen worden.
- opgroeiondersteuning aan jeugdigen
- creëren van netwerken voor pleegouders/ouders gezinshuizen, broer- en zusgroepen, etc.
- kortdurende hulp of langdurige begeleiding, indicatie voor vervolg (Jeugd GGZ, POH Jeugd).
- de gemeente start in 2021 met partners een project om de ondersteuning aan (aanstaande) ouders met een licht verstandelijke beperking (LVB) te verbeteren.
- CJG-consulenten zijn op school en in de wijk aanwezig,

Hulp bij het dagelijks leven (Wet maatschappeijke ondersteuning)
- Algemeen maatschappelijk werk: lichte laagdrempelige ondersteuning, versterken van eigen netwerken
- Hulp vanuit het welzijnswerk: praktische hulp, hulp thuis (respijtzorg), maatjesprojecten, maaltijdvoorzieningen, huisbezoeken 75+, ouderenadviseur
- Mantelzorgondersteuning in de vorm van groepsactiviteiten, lotgenotenbijeenkomsten, GGZ Café, etc). Richt zich ook op jonge mantelzorgers en mantelzorgers met een migratieachtergrond.
- Geluksroute: verbeteren van de mogelijkheden tot zelfregie en het bevorderen van de positie en (maatschappelijke) participatie van inwoners met een afstand tot 'meedoen' (eenzaamheid, sociaal isolement, chronische ziekte of beperking). Deze pilot loopt af, maar het 'geluksgericht werken' als methode blijft.
- OZO verbindzorg (een app waarin een cliënt, zijn familie en alle betrokken hulpverleners met elkaar communiceren). Ook bij Ernstige Psychiatrische Aandoeningen.
- Onafhankelijke cliëntondersteuning aan inwoners met verstandelijke beperking/ NAH door MEE.

- Individuele ondersteuning (na brede intake) vanuit de Wmo: hulpmiddelen, woningaanpassingen, hulp bij huishouden, begeleiding, vervoer, sporthulpmiddelen

Beschermd wonen, maatschappelijke zorg
- Beschermd Wonen op indicatie
- Begeleiding vanuit maatschappelijke zorg op indicatie
- Maatschappelijke opvang: o.a. nachtopvang (geïntegreerd in de wijk), dagopvang voor dak- en thuislozen in De Ontmoeting,
- Praktijkhuis plek waar mensen met onbegrepen gedrag vrijblijvend hulp kunnen krijgen bij hun herstel van ervaringsdeskundigen en mensen met ervaringskennis. Platform dat werkt met beroepskrachten én vrijwilligers.
- Tijdelijke woonvoorziening Thuishaven, Proeftuin Eperweg als een overgangshuis na Beschermd Wonen en Maatwerk woningen (Skeeve Huze) aan de Parallelweg (voor mensen die al jarenlang op zoek zijn naar een vaste plek).
-Sport en cultuuractiviteiten voor cliënten maatschappelijke zorg, zoals de VeluweGames,Dutch Homeless cup (sporttoernooi voor dak/thuislozen) en het living lab 'Waarde van bewegen'.

Wet Inburgering
- Vooruitlopend op de invoering van de nieuwe Wet Inburgering (per 2022), extra inzet voor taalstimulering en begeleiding naar werk van statushouders. Voorbereiding van een integraal aanbod (Brede Intake, Persoonlijk Participatie- en inburgeringsplan, Financieel Ontzorgen en financieële zelfredzaamheid, Module Arbeidsmarkt en Participatie, Participatieverklarings- traject en drie leerroutes.)
- Huidgie statushouders volgen een inburgeringsprogramma met onder andere taalles, oriëntatie Nederlandse samenleving en participatieverklaringstraject
- Bewoners van het asielzoekerscentrum doen betaald of vrijwilligerswerk het via het Platform Welkom Vluchteling Harderwijk en via het Participatieloket van het COA'
- Maatschappelijke begeleiding statushouder bij entree in Harderwijk.
- Pilot Welkom Nieuwe Nederlanders: bij een aanvraag voor naturalisatie, wordt de aanvrager gekoppeld aan een sociaal makelaar, om het gesprek te voeren over (meer) meedoen in de Harderwijkse samenleving.

Leefbaarheid, wonen en toegankelijkheid (paragraaf 3.5)

Wonen en leefbaarheid
- Inzet sleutelfiguren Poolse en Turke sleutelfiguur**.** Sleutelfiguur Poolse gemeenschap heeft bijvoorbeeld overleg georganiseerd met Stimenz en Omnia om preventief te kijken hoe Poolse huurders hun plek vinden en een goede relatie krijgen met hun buren.
- Opbouwwerkers ondersteunen buurtactiviteiten, buurtteams en deelname aan landelijke Opschoondag Buitenspeeldag, Burendag,
- Anti-discriminatiecampagne in samenwerking met de politie.
- Als er behoefte is onder bewoners, plaatst de gemeente bankjes in buurten. Echter, soms worden deze door ervaren overlast ook weer verwijderd.
- In het nieuwe participatieinstrument 'Straat van de toekomst' staat 'Ontmoeting' als doelstelling in het afwegingskader opgenomen.

- Kansrijk Wonen: biedt jongeren die risico lopen te gaan zwerven of dreigen uit te vallen, ondersteuning in de vorm van woonruimte, coaching en netwerkondersteuning.
- Urgentieregeling, op dit moment vooral voor statushouders en mensen in nood
- Housing First: woonruimte onder voorwaarden bij dreigende huisuitzetting
- Centrale Uitgang voor cliënten die uit instellingen uitstromen: een percentage van de mutatiegraad bij de woningcorporaties is voor hen beschikbaar.
- Huisvesting statushouders (conform opgelegde taakstelling door het Rijk)
- Bouw van migrantenhuisvesting, om o.a. de huisvesting voor migranten (die < dan 4 maanden blijven) in de wijk tegen te gaan.
- Pilot Vraagapp Uwoon (online platform waar kwetsbare huurders snel antwoord krijgen van vrijwilligers op hun alledaagse vragen) en daardoor minder een beroep hoeven te doen op begeleiders of hun eigen netwerk.
- Omnia, de gemeente en een aantal partners zijn bezig met een sociale kaart voor een groep huurders die overlast ervaart, zodat zij weten waar ze terecht kunnen als ze zich zorgen maken over de buurt, of medewoners.

- **Inclusief in de buurt (Stromenwaard**): project waarin zorgaanbieders, gemeente, Meerinzicht, woningcorporatie samenwerken met inwoners die ondersteuning krijgen en inwoners zonder ondersteuning. Aanleiding was het toenemend aantal meldingen over mensen met verward gedrag en ervaren overlast.
- **Nieuwbouwcomplex Langedijkstraat**: nieuwbouw appartementencomplex aan de Langedijkstraat van Uwoon is een combinatie van 'dragende en vragende huurders'. Vragende huurders krijgen ambulante ondersteuning vanuit een zorginstelling. De 'dragende huurders' hebben bewust gekozen voor woonruimte op deze locatie en kunnen de vragende huurders helpen.

Toegankelijkheid openbare ruimte
- Aandacht voor een 'gezonde openbare ruimte: beweegroutes in de stad (skeeleren, wandelen) om bewegen te bevorderen.
- Toegankelijkheid openbare ruimte is vergroot met speciale groene straatverlichting (zodat inwoners beter zicht hebben in het donker), blauwe Houd de lijn vrij-stoeptegels (om aandacht te vestigen op deze routes), ouderenbankjes en koelte-eilanden (tegen hittestress).
- Beschikbaarheid toegankelijke openbare toiletten vergroot (gebouw Havenmeester, Houtwal Garage, strandeiland).
- Hoge nood-app: hiermee zorgt de gemeente ervoor dat inzichtelijk is waar openbaar toegankelijke toiletten zich bevinden. Sommige winkels hebben hun toilet opengesteld (Winkel Pikado, Downey's en Browney's).
- De gemeente verstrekt gehandicaptenparkeerkaarten (bestuurder/passagier). Indien nodig verleent de gemeente (op aanvraag) met verkeersbesluiten gehandicaptenparkeerplaaten in nabijheid van de woning van de aanvrager.
- Bushaltes zijn toegankelijk voor mindervaliden, rolstoel en blinden /slechtzienden.
- Aanpassing van station omdat tegels teveel dezelfde kleur hebben als de omgeving. Voor slechtzienden zonder stok is er te weinig contrast.
-'Punaises' in de binnenstad om aan te geven waar wel /niet reclameborden e.d. mogen worden geplaatst.

Fysieke toegankelijheid openbare gebouwen gemeente
Oude stadhuis is rolstoeltoegankelijk. Ingang aan de achterzijde (ivm de trappen aan de voorzijde).

Het Stadsmuseum is verbouwd. Er is nu een nieuwe lift waarmee alle verdiepingen (met plateau voor rolstoelen) toegankelijk zijn. Er is alleen nog een aparte ingang voor rolstoelen via het café.

Het Marius van Dokkummuseaum heeft zelf een groep rolstoelgebruikers betrokken bij de verbouwing. Het hele pand is op 1 ruimte na geheel toegankelijk gemaakt. Met ook een nieuwe lift. Bezoekers die slecht ter been zijn of in een rolstoel zitten, kunnen via reguliere ingang naar binnen.

De Sypel is een rolstoelvriendelijk gebouw (brede gangne, een lift, mindervalide(miva)-tourniquets, grotere kleedkamers waar meerdere personen in kunnen grote kleedkamer waar een behandelbank staat op personen aan- en uit te kleden, miva-toilet, tillift voor in het zwembad, luite trapen in het zwembad. Bij de verbouwing is een klankbordgroep van (miva)gebruikers betrokken. Hun expertise is gebruikt voor de inrichting en invuling van de nieuwbouw.

Sporthal Drielanden is ook uitgerust met miva-sanitair. De gymzalen zijn merendeels uitgerust met miva-sanitair. Waarbj het wel zo is dat de ene gymzaal beter uitgerust is dan de andere. Een aantal oudere gymzalen heeft bijvoorbeeld geen brede deuren waardoor rolstoelgebruik lastig is.

Uit een enquête onder de culturele instellingen (Cultuurkust, musea, bibliotheek, Stad als Podium), blijkt dat de toegankelijkheid op een aantal onderdelen is geregeld:

Onderdeel	Culturele instellingen (Cultuurkust, musea, bibliotheek, Stad als Podium),
Fysieke toegankelijkheid	-Rolstoeltoegankelijkheid. Het museum en de bibliotheek hebben (bij natuurlijke momenten van verbouwing en verhuizing) de toegankelijkheid opgepakt en daarbij gebruik gemaakt van ervaringsdeskundigen. Bij Stad als Podium wisselt de toegankelijkheid per locatie. Cultuurkust geeft aan dat nog niet alle ruimtes toegankelijk zijn. -Overal zijn invalidetoiletten, behalve bij de buitenlocaties van SaP. In dat geval wordt zoveel mogelijk afspraken gemaakt met organisaties/instellingen in de buurt. Er zijn geen verschoningstafels voor volwassenen. -De bibliotheek is via het stadhuis aangemeld bij de Hogenoodapp. Cultuurkust geeft aan hierbij niet te zijn aangesloten. De musea willen dit nog gaan doen. -Hulpmiddelen zijn op een rolstoel in het museum na, niet aanwezig. De instellingen zijn toegankelijk voor hulphonden. Voor begeleiders geldt dat zij ook entree betalen voor het museum. Stichting SaP geeft aan hier nog geen beleid voor te hebben.
Zintuiglijk	-Het museum heeft een audiotour beschikbaar, de bibliotheek geeft aan dat het personeel kan begeleiden. Contrast of verlichting is niet getoetst op zichtbaarheid voor slechtzienden. Voor doven/slechthorenden zijn er geen faciliteiten.
Communicatie	-De bibliotheek heeft haar communicatie op B1 niveau, een toegankelijke website en de medewerkers zijn getraind voor het omgaan met specifieke groepen. De overige instellingen nog niet.
Overig	-Er zijn geen prikkelarme activiteiten specifieke voor doelgroepen. Wel is een deel van de programmering bij S.a.P. gericht op kleine groepen. -Alle genoemde instellingen werken (soms incidenteel, soms regelmatig) samen met zorginstellingen, het Speciaal Onderwijs of activiteiten voor specifieke groepen.

BIJLAGE 2 Leidraad VNG

De VNG geeft per kernartikel van het Verdrag aan, hoe dit de taken van de gemeente raakt.

Integraal plan (Lokale inclusie agenda)	-In de JW, Wmo en de PW staat nu de verplichting om in het (verplichte) periodiek plan op te nemen hoe de gemeenteraad uitvoering geeft aan het VN-verdrag (amendement Van der Staaij/Bergkamp).
Werken aan bewustwording	-Verplichting voor de overheid om te werken aan bewustwording. Gemeente bepaalt de ambitie en bespreekt regelmatig hoe het ervoor staat. (inclusief (personeels)beleid, bewustwordingscampagne)
Verkiezingen (art. 9, 29)	-Toegankelijke informatie voor iedereen. -Kieswet kent door VN-verdrag drie verplichtingen: • toegankelijkheid stemlokalen: 100% i.p.v. 25% van de stemlokalen • ondersteuning aan kiezers met een handicap op verzoek, en stemmen in het geheim zonder intimidatie: onderscheid tussen ondersteuning in het stemhokje bij fysieke beperkingen, en ondersteuning vóór het stemmen (informatie in gemakkelijke taal).
Toegankelijkheid (art. 9, 20, 21)	-Gaat niet alleen om fysieke leefomgeving maar ook om toegankelijk vervoer en begrijpelijke informatie/communicatie. -Denk ook aan samenwerking met bedrijfsleven (winkels, horeca), bij subsidieverlening voorwaarde dat activiteit/dienst voor iedereen toegankelijk moet zijn. Zelfde voor inkoop.
Onderwijs (art. 24)	-Gemeentelijke taak m.n. bij huisvesting. Mn bij moment van verhuizing of verbouwing. -Het gaat bij onderwijs ook om aansluiting op ov, toegankelijk lesmateriaal en bejegening van personen met een beperking. Gemeente kan bemiddelen/faciliteren bij stages voor leerlingen met beperking, begeleiding bieden bij overstap van school naar werk, leerlingenvervoer, passend onderwijs, en studietoelage voor studenten met een beperking (!) *(deed voorheen het UWV)*.
Werkgelegenheid (art. 27)	-Divers personeelsbeleid. Quotumregeling overheidswerkgevers -Vanuit PW verantwoordelijk om inwoners met een (arbeids)beperking deel te laten nemen aan de AM. -Banenafspraak: dat markt en overheid banen creëren voor personen met afstand tot de AM.
Cultuur, vrije tijd, sport (art. 30)	-Gemeente is verantwoordelijk voor het faciliteren van sport voor inwoners. -Gemeente verleent subsidies/vergunningen in culturele en vrijetijdssector. Gemeente kan eisen stellen, en aansluiting zoeken bij -vrijwilligers/cliëntenorganisaties die activiteiten organiseren.
Zelfstandig wonen (art.19)	*'mensen met beperking hebben net als ieder ander het recht in de samenleving te wonen en ook de keuze te hebben te wonen waar zij willen.* -Gemeente houdt toezicht op woningbouw: moet ook rekening houden met mensen met beperking. Bv afspraken met woningcorporaties, in bestemmingsplannen rekening houden met doelgroep. -Gemeentelijke taken Wmo/Beschermd Wonen
Gezondheid en welzijn (art.25)	*'dat personen met een handicap zonder discriminatie op grond van hun handicap recht hebben op het genot van het hoogst haalbare niveau van gezondheid'.* -Gemeente voert Wmo en Jeugdwet uit. -Welzijn is gevoel van welbevinden. Dit gaat om eer dan fysieke gezondheid. Het gaat om het gevoel van erbij horen (acceptatie, participatie). (*in Harderwijk ook Regenboog, migranten)*

BIJLAGE 3 Overzicht bronnen

Input gemeentelijk beleid

Inkoopbeleid Inkoopsamenwerking Noord Veluwe (ISNV)
Nota interactief werken in Harderwijk, 2016
Trendrapportage sociaal domein 2019, Gemeente Harderwijk
Programmabegroting 2021 Harderwijk (met overzicht van vastgesteld beleid)
Verslag workshop Help! Hoe wordt ik een cultuursensitieve organisatie? Krachtig Kleurrijk Harderwijk, 19 november, door O. Hoepel,

Externe bronnen

dedigihulplijn.nl
Gezondheidsmonitor volwassenen 2016, GGD Noord-Oost Gelderland,
MEE Position Statement zelfstandig wonen)
Rapport Alliantie VN Verdrag, 2019
SCP/CPB, 'Kansrijk integratiebeleid op de arbeidsmarkt, 2020
SCP, LHBTI-monitor 2018,
SCP, Maatwerk in meedoen 2020
https://coalitievoorinclusie.nl/coalitie-voor-inclusie/
https://vng.nl/rubrieken/onderwerpen/iedereen-doet-mee
https://www.movisie.nl/artikel/hoge-drempels-mensen-beperking-toegang-overheidsdienstverlening

Interviews (inventarisatie activiteiten en ervaringen)

Input van 31 ambtenaren Harderwijk
Input van 20 ambtenaren van Meerinzicht
Input van 15 inwoners vanuit hun privésituatie dan wel (vrijwilligers)werk
Input van 12 medewerkers van maatschappelijke partners